

- [1] Az általános iskolai nevelés és oktatás terve.
Főszerk.: Dr. Szebenyi Péter OPI Bp. 1978. 26. old.
- [2] Pedagógiai lexikon.
Akadémiai K. Bp. 1978. 3. k. 374. old.
- [3] I. m. 375. old.
- [4] Szekszárdi Ferencné: Az osztályfőnök szerepe a tanulók képességfejlesztésében.
Köznevelés 1981/12. 20. old.
- [5] Módszertani levél az ált. iskolai osztályfőnöki foglalkozási terv készítéséről.
OPI Bp. 1976.

DR. ABRUDBÁNYAY JÁNOS
Budapest

Adalékok a napközis tanulmányi munka korszerűsítéséhez

„Tanulásnak tekintendő az elméleti és gyakorlati ismeretek, jártasságok és készségek elsajátítása, képességek kialakulása, meghatározott viszonyulások, érzelmi és akarati tulajdonságok fejlődése, valamint a magatartás alakulása is. A hátrányos helyzet leküzdését is nagyban segítheti a tanulásnak ilyen széles értelemezett felfogása.”

(Nevelés és oktatás terve)

A tanulás fogalmának ez az iskolai gyakorlat számára új, tágabb értelmezése – nem véletlenül – a nevelés-oktatás tervének első részében, a közhasználatban általában „alapelvek”-nek nevezett részben kap helyet.

A tanítási-tanulási folyamat hatékonysága növelésére irányuló törekvések homlokterében (vagy hátterében), úgy véljük, e fölismerés tudatos érvényesítése (vagy óhaja), ha nem is mindig a maga teljességében, megragadható.

Érdeemes lehet tehát az iskolai nevelési-oktatási gyakorlat egy-egy területét vagy problematikus részterületét, talán egészét is, a tanulás fogalmának ezzel az új, tágabb értelmezésével szembesíteni. Ez vezetett most abban is, hogy az iskolai munka egyik fontos színterén, a napközi otthonban folyó – és az ún. tanulmányi munka keretében megvalósuló – tanulást újólag és néhány szempontból kiemelten szemügyre vegyük.

A napközis tanulmányi munka célja – feladatai és a gyakorlat, s az ezzel kapcsolatos problémák néhány lényegi összetevője.

Ismeretes, hogy a napközik (és tanulószobák) tevékenységében fontos helyet foglal el a tanulmányi munka, vagy másképpen tanulmányi foglalkozás, melynek során a tanulók házi feladataikat elvégzik, megtanulják. Ennek biztosítása a napközinek nagyon fontos feladata. Fontosságát hangsúlyozza az az irányelv is, hogy a „napközis és tanulószobás tanuló nem vihet haza házi feladatot” (IRÁNYELVEK... 1973; ÚTMUTATÓ... 1978).

Gondok-problémák a jelzett irányelv értelmezése és a belőle adódó feladatok megfogalmazása, valamint a tényleges gyakorlat síkján egyaránt tapasztalhatók.

Tény, hogy a házi feladatok maradéktalan elkészítését, ill. az eredményes fel-

készülés biztosítását az egyes iskolák, napközi otthonok, ill. a napközis nevelők – számos okból eredően – igen eltérő szinten realizálják, s esetenként nem realizálják. Ez a napközi otthonokkal szemben megmutatkozó különböző elégedetlenség egyik eredője is. Ennek társadalmi, iskolai, testületi, osztálytanítói, szaktanári, napközis nevelői, iskolavezetői) kritikáját is tükrözi az a nézet, melyet – sokszor indulatokkal is telítetten – így fogalmaznak meg: „a napközi legfontosabb feladata a tanulás”. (Kiemelés!) Ez természetesen, igazságot tükröz. Ám itt ismét szembetaláljuk magunkat azzal a kérdéssel, mit is értünk a tanuláson!?

Az tapasztaljuk ugyanis, hogy a fenti összefüggésben – a kiemelésből is eredően és gyakran – a tanulás fogalmi értelmezése már túlságosan leszűkül. Gyakorlati áttelezésében pedig a tanulás fogalmán – jószerint – már csak a házi feladatok jó (vagy megfelelő) és maradéktalan elkészítését, megtanulását értik sokan. (A kiemelésből előálló veszélyhelyzet és értelmezési zavarok: leszűkítés, leszűkülés!) Nem ritka az ilyen rövidre zárt értelmezésből adódó gyakorlat sem: mindent a házi feladatok elkészítésének rendelnek alá olyképpen, hogy kiszorul, vagy egyenesen száműzésre kerül minden más napközi otthoni tevékenység. Az indokolás érvei: „sok időt vesz el”, „nem jut elég idő a házi feladatok elvégzésére”, „fölösleges”, a „szülők nem tartanak rá igényt”, stb.

A napközi céljának, feladatainak és a tanulás fogalmának ez a szűk, rövidre zárt és – hozzátesszük – eltorzított értelmezése a tanulmányi munka hiányosságai megszüntetésének, a gondok-problémák reális, józan megoldásának, úgy véljük, *egyik* legfőbb akadálya. Azt a hamis pedagógiai illúziót erősíti, hogy a tanuláshoz a házi feladatok napi megfelelő és maradéktalan elvégzésére szorító gyakorlata célravezető lehet, mert ez – a tanórai munkára támaszkodva – automatikusan elvezet a szükséges ismeretek, jártasságok és készségek kialakításához és tanulói birtokbavételéhez, s közben megtanulnak a tanulók tanulni is.

Zavarja a tisztánlátást, erősíti az illúziót az a körülmény, hogy az ilyen gyakorlat mellett is a tanulók egy része „halad”, vagy úgy tűnik, hogy halad. Így óhatatlanul az a feltételezés erősödik, hogy a napi házi feladat-készítés tartalmi szükségszerűen „összegződnék”, s ez az összegződés majd garantálja az elvárt irányban való haladást, sőt továbbfejlődést.

Ebben a felfogásban és így a napközi otthoni tanulás, ill. jelen esetben a házi feladatok maradéktalan és megfelelő elvégzése csak a ráfordított idő függvényében is megoldható, s így *csupán mennyiségi* kérdésként is tekinthető. Ez egyébként a szélesebb körben alkalmazott vagy igényelt „tüneti kezelésnek”, a tanulási idő meghosszabbításának, ill. a meghosszabbítására irányuló makacs törekvéseknek is „elvi” alapja.

A házi feladatoknak ilyen központba állítását nevezzük „házi feladat-központúságának” a napközi otthoni munkában.

Van azonban a házi feladat-központú gyakorlatnak egy másik – nem kevésbé általános és ugyanolyan ingoványokra vivő – oka is. Ez pedig a tanulmányi munka eredményével szemben támasztott követelmény önkényes leszállítása („csak meglegyen a házi feladat”). A követelmény leszállításának oka lehet *kívülről* jövő hatás (szülő, osztálytanító, iskolavezetés), ill. értelmezheti ezt a napközis nevelő *kívülről* jövően is. Lehet azonban az ilyen csupán erre való hivatkozás is.

Ahol a követelmény leszállítása *kívülről* jövően ténylegesen megragadható, ott is a legritkábban explicit megnyilvánulású. Megnyilvánulási formája általában: *implicit* és – mint hatása is – *közvetett* (például, a nevelői vélekedésben vagy közmegejtésben jelentkező, esetleg a tanulmányi munka vezetői értékelésében kizárólagos szempontként tükröződő).

A követelmény leszállítása azonban gyakorta *belső*, szubjektív kiindulású, példá-

ul: „ez az én dolgom, a többi az osztálytanító dolga”, vagy „az is szép teljesítmény, ha ezt tudom biztosítani” stb., ill. a kétféle előfordulás bizonyos keveredései. Ezek egymást kölcsönösen erősíthetik. Ilyen lehet, például, a belenyugvás vagy az – a nem ritkán ingerült – kritikát is tükröző közvetett késztetés is: „legalább ezt biztosítsa a napközi!”.

A követelmény önkényes leszállításának bemutatott változatai, különböző variációi, végső soron, a házi feladat-központú gyakorlat egyfajta előfordulási formájaként is felfoghatók. Ez az előfordulási forma, ill. az ilyen gyakorlat nem elsősorban valamilyen pedagógiai szemlélettel, nézettel, vélekedéssel indokolt vagy megtámasztott, hanem kényszerpályán haladó, arra szorult vagy arra taszított. Közös bennük, hogy – végső soron – mindegyikben megragadható a célok–feladatok megváltoztatása (fetisizálás, degradálás), ill. eltorzítása. Ez pedig a pedagógiának az iskolai gyakorlat által megerősített tételei szerint, igazolja egyébként az ilyen gyakorlat is, szükségszerűen a *tartalom* és a *módszerek megváltoztatásához*, s a valódi céloktól igen távol eső „eredményekhez” vezet.

A célok rossz kitűzése, a helyes célok kellő ismeretének hiánya, ill. nem megfelelő értelmezése, a mérce túlságosan alacsonyra állítása stb., természetesen, a „vég-eredmény”, a tanulói személyiség elégtelen fejlődése, nem megfelelő alakulása szempontjából káros elsősorban. Ezt tükrözi az az egyszerű – sajnos, nagyon általános – tapasztalás is, hogy tanulóink jelentős része, a napközis tanulókat is beleértve, nem tud, nem tanult meg eredményesen és önállóan tanulni. Ez pedig személyiségük további fejlődése, sorsuk későbbi alakulása és a társadalom szempontjából értékben ki nem fejezhető kár! – Nem kevésbé veszélyes és káros azonban az ezt előhívó nevelői gyakorlatnak, az ezt általánosító, ill. befolyásolni kívánó elméletnek (a napközis nevelőmunka elmélete és módszertana) és a neveléstudomány egészével való kölcsönkapcsolatának alakulása szempontjából sem.

A nevelői tanulásirányítás torz önfejlődésének és zsákutcájának veszélye.

A kívülálló, de a tanórán kívüli nevelőmunka feladataiban járatlan nevelő is, a vélt vagy kapott feladatot (a házi feladatok maradéktalan elkészítésének biztosítását), ha ezt nem is hangoztatja, könnyű feladatnak véli vagy vélheti. Ez egyébként egyik összetevője annak is, hogy sokan valamilyen nevelői pihenőhelynek ítélik és lebecsülik a napközit!

A tévedés felismerését, különösen a kezdő nevelők számára, nehezíti, hogy a vélt vagy kapott feladat, ti. a házi feladatok maradéktalan és megfelelő elvégzése, az alacsonyabb évfolyamokon – különösen sajátos tanulói összetétel esetén és csak a napközis nevelő erőfeszítése révén is – megoldható, biztosítható vagy annak tűnik. Alkalmanként kíván csak kisebb-nagyobb külső beavatkozást. A későbbiekben azonban ennek biztosítása mind kisebb eredmény mellett mind több nevelői energiát köt le, mind több külső beavatkozást kíván, míg végül óhatatlanul zsákutcába vezet.

A csupán a házi feladatokra koncentráló, azok teljesítésének biztosítására irányuló makacs nevelői törekvések ugyanis nehezítik vagy eltakarhatják annak fölismerését, hogy *a házi feladatok teljesítése a tanulói tevékenység és gondolkodás elvárható* – az életkornak és az egyénnek megfelelő szintű – *fejlesztése nélkül* mind nehezebb, s hovatovább mind a nevelő, mind a tanuló számára teljesíthetetlen feladattá válik!

Ismét vissza kell tehát utalnunk a tanulás fogalmának – a nevelés-oktatás tervében megtalálható és a kiindulásban idézett – tágabb értelmezésére, amely meghatározott viszonyulások, értelmi, érzelmi és akarati tulajdonságok, valamint a magatartás alakítását hangsúlyozza. Ezek pedig az eredményes tanulás szempontjából *nem külső és mennyiségi*, hanem *belső és minőségi* kategóriák! A nevelői „tanulásirányítás” előbb

bemutatott gyakorlatából azonban ezek céltudatos fejlesztésére irányuló törekvések és eljárások kiszorulnak, így az eredménytelenség törvényszerű. Aki halad, fejlődik – ebben a képletben –, nem a napközis nevelőmunka hatására is, hanem annak ellenére halad és fejlődik! Negatív hatása különösen a hátrányos helyzetű és a veszélyeztetett tanulók iskolai és későbbi sorsának alakulásában; ill. az azzá válás lehetőségének növekedésében jelentős. Pedagógiai veszélye és veszélyessége igen nagy!

Zavarok a napközis nevelőmunka elméletének és gyakorlatnak kölcsönkapcsolatában, az elmélet továbbfejlődésének egyes problémái, ellentmondásai.

Történeti okoktól meghatározottan a napközis nevelőmunka elmélete hazánkban viszonylag késői fejlődésű. A napközi otthonok hálózatának, a napközi intézményi terjedésének rohamos növekedését inkább csak követni próbálhatta, de meg nem előzhette. Ez azonban inkább erénye, mint hibája. A fejlődésnek ezt az objektív menetet követi egyébként az alkalmazott pedagógia minden más ága is.

A késői indulás és a fáziseltolódás ellenére a napközi otthoni nevelőmunkának hazánkban igen kiterjedt és oly mértékben nagyszámú irodalma van (módszertani segédkönyvek, útmutatók; cikkek, tanulmányok, dolgozatok, pályamunkák, diplomamunkák, disszertációk stb.), hogy az egyes nevelő számára, bátran mondhatjuk, szinte áttekinthetetlen. Igaz, persze, hogy fundamentális, a napközis nevelőmunka egész rendszerét átfogó elméleti munka, monográfia, ha voltak és vannak is már erre próbálkozások, inkább még a jövő feladata. Ezt – a továbbfejlődés szempontjából – tartósan elodázní vagy megkerülni nem lehet, nem szabad!

Ebből is credhet, sokaknak, néha nem indokolatlanul, úgy tűnik, hogy a napközis „módszer- és eszközrendszer” egyes útmutatásai, ajánlásai mintha öncélúak, néha egymással vagy más helyes pedagógiai feladatokkal és törekvésekkel ellentmondóak lennének, ill. „a levegőben lógnának”.

A zavar és bizonytalanság fő forrása (vagy egyik fő forrása) – elméleti szempontból mindenképpen – ez. Ezt eltakarhatja, hogy – véleményünk szerint – az elmélet és gyakorlat kölcsönkapcsolatának zavarai, a kölcsönös elégedetlenség érzete is, ma elsősorban az alábbiakban jelentkeznek:

- általában előbb lesz valaki napközis nevelő, mintsem a napközis nevelőmunka kérdéseivel és módszereivel legalább hozzávetőlegesen is megismerkedhetett volna;
  - azt, ami a napközis szakirodalomban már feltárt és elvileg hozzáférhető is, kevesen ismerik;
  - a szakirodalomnak a gyakorló pedagógus számára viszonylag nehéz hozzáférhetősége (alacsony példányszám, a megjelenés helyének területi szórtsága és szűk kisugárzási lehetősége);
  - a szakirodalomnak különösen az elméleti jellegű, ill. ilyen „ízű” munkái iránt tapasztalható tartózkodás;
  - a saját tapasztalatokra, az egyéni „empiriára”, esetenként csak a rutínra való túlzott hagyatkozás, viszonylag gyenge adaptálási készség és késztetés;
  - az óriási mértékű napközis nevelői fluktuáció, ami szinte tartósítani látszik azt az ellentmondást, ami az objektív vagy csak látszólagos információbőség és a szubjektív – valós vagy vélt – információhiány között feszül.
- (Természetesen, a felsorolás még oldalakra menően folytatható!)

Az elmélet és a gyakorlat kapcsolatában problémákat jelenthet az is, hogy a célok-feladatok kérdéskörét még a nagyobb lélegzetű napközis módszertani segédkönyvek is szívesebben veszik adottnak, mindenki által ismertnek. Sokszor csak utálnak vagy visszautálnak másutt megtalálható meghatározásokra, megfogalmazásokra. Ehhez kapcsolódik, hogy a napközis módszertani munkákban is – a pedagógia általános fejlődéséhez igazodva – mind kevesebb a definíciókban megragadható normatív meghatározás. A cél- és feladat-meghatározások mindinkább leíró jellegűek. Sajnos, szer-

zőileg, szerkesztőileg vagy nyomdatechnikailag nem eléggé kiemelve. Megszokásból, rossz beidegződésekből eredően sokan át is siklanak rajta!

A megszokás és rossz beidegződések hatásaként jelentkeznek elég élesen még ma is a normatív jellegű kézikönyvek, a normatív jellegű módszertani útmutatások iránti erős „igény” is. Sajnos, ebben lehet gyökere a gazdagodó tapasztalat-leírások értelmezési és alkalmazási (adaptálási) zavarainak, egyes utak, eszközök, eljárások, módszerek fetiszizálásának is.

Mindezeknek és együtt komoly része lehet abban, hogy a célok-feladatok, ezek összefüggései és rendszere – a napközis nevelőmunkában is – ma sokkal kevésbé ismert, mint elvárható.

Mégis a napközis elmélet és napközis gyakorlat kölcsönkapcsolatában jól kitapintható zavar és feszültségek *pedagógiai jellegű* eredőt én, elsősorban, nem ebben látom. Az *igazi zavar forrásait az általános pedagógiai-szakmai felkészültség, tájékozottság bázisai, hiányosságai miatt előállónak ítélem*. Ez okozza az adaptációs nehézségeket is! Nem beszélve arról, amikor nincs is mit adaptálnia a nevelőnek a pedagógiai általánosból a pedagógiai különösre (pl.: képesítés nélküli nevelők). Ez pedig a *képzés és a továbbképzés* feladataira, erősítésére, további finomítására, az *önképzés* jelentőségére és az erre való készítés fontosságára figyelmeztet.

A módszertani feszültségforrások másik eredője una a pedagógiai általános és a különös, hanem az általános és a konkrét síkján jelentkezik. Ha helyileg vagy szubjektíve a napközis nevelőmunka, ill. a napközis tanulmányi munka célját-feladatát másban látják, mint amire a módszertani ajánlások épültek, akkor ez nem – vagy alig – használható. Sőt! Ha valahol a tanulmányi munka feladatát kizárólag vagy elsősorban a házi feladatok elkészítésében látják, akkor – és ott – szükségtelen is az elmélet, az elméleti és szakmódszertani ismeretek szélesítése. Ha erre valamilyen formában egyáltalán „igény” van, akkor ez alig több, mint praktikus szervezési tanácsok és ajánlások listája. (Azonnal beváltható receptek!) – *Az ilyen helyzetben, ill. helyeken, legalábbis tapasztalataink szerint, ennél többet ritkán is igényelnek*. Később, persze, sokasodnak a „módszertani” gondok, problémák, és hibáztatják az elméletet, hogy ezek megoldásához nem ad vagy nem tud segítséget adni.

Mindezekből adódóan, látszólag paradox módon is, a napközi otthoni nevelőmunka elmélete és módszertana ma sokkal kisebb hatékonysággal fejtheti ki hatását, mint az indokolt vagy éppen elvárható volna.

Ha a jövőbe nézünk, fölmerülhet, ki tud-e törni ebből a problémahalmazból a napközis elmélet. Tudja-e hatását fokozni? Milyen utak, alternatívák, stratégiák között választhat? Melyek és milyenek a fejlődés, ezen belül a közoktatás és a közoktatási rendszer fejlesztésének és fejlődésének reális perspektívái hosszabb távon, valamint középtávon és rövidebb távon is? Kikre és milyen mértékben lehet számítani mint „szövetségesekre” *kívülről is* (pedagógia, szakmódszertanok; képzés-továbbképzés; tanügyirányítás stb.) és *belülről is* (iskolák, nevelők; innovációs törekvések és ezek hatáseredői stb.).

A fenti kérdésekre adandó válaszokkal összhangban, a napközis nevelőmunka elméletének – a továbblépés, továbbfejlődése érdekében is – egy sor további, „szűkebb” tartalmú szakmai kérdéssel, problémával és ellentmondással kell szembenéznie és megküzdenie. *Néhány leglényegesebb ezek közül:*

a) Ha elégségesen összhangban van mindazzal, ami a neveléstudományban már „adva van” (és szaporodik az ilyen próbálkozások száma), akkor ez túlságosan általános és terjedelmes, s az egyes iskola, ill. nevelő nem tud vele mit kezdeni. (További lebontást kíván.)

b) Ha pedig nincs elégségesen összhangba rendezve a neveléstudomány és az iskolai gyakorlat egészével, ill. csak részfeladatok, napi problémák valamilyen lehetséges megoldására összpontosítja figyelmét, akkor könnyen kiszakadhat a célok (feladatok), tartalom és módszerek egymással

szoros kölcsönkapcsolatban levő rendszerének egészéből. A részfeladatokra és részmegoldásokra tett ajánlásai nem, vagy nem elégségesen szolgálják az iskolai nevelés céljának és fő feladatainak elérését, zavarhatják azt, sőt keresztvezetik is.

c) Végül, de nem utolsó sorban: Kinek, kiknek szóljon a napközis nevelőmunka elmélete, módszertana? Kézenfekvőnek látszik a válasz: – a napközis nevelőknek! Ám, ha – például – a tanulás tág értelmezéséből adódó feladatok jobb megvalósítását kívánja szolgálni a tanórán kívüli nevelőmunka, a napközi otthoni munka feltételei között, ez szükségszerűen érinti a célok-feladatok-tartalom-módszerek vonatkozásában az iskolai nevelőmunka egészét, a tanórai és tanórán kívüli munka egységben kezelését. Ez pedig már jóval túlmutat a napközis nevelők körén s azokon a tennivalókon is, melyeket az iskola és a társadalom a napközis nevelőktől joggal elvár.

Egyelőre, talán nem megalapozatlanul, úgy tűnik, éppen ez utolsó kérdés, ill. ellentmondás feloldása vonatkozásában várhatók a legtöbb reményre jogosító változások (egésznapos nevelés korszerű értelmezése; a nevelőiskola fogalmi jegyeinek kristályosodása és a nevelői közgondolkodásra s az iskolai gyakorlatra való hatása; az ebbe az irányba mutató iskolai innovációs törekvések és hatásuk stb.). Mindez, természetesen, egy hosszabb folyamat eredménye lehet. Addig is, persze, nem kevés feladat hárul a ma iskolájára s benne a mai napközis nevelőkre is!

Összefoglalás, következtetések, tennivalók.

A nevelés-oktatás tervében szereplő tanulásfogalom és csak a házi feladatok teljesítésére irányuló napközi otthoni tanulmányi munka széles kiterjedésű gyakorlata szembesítésének van néhány megszívlelendő – s magán a napközi otthoni tanulmányi munkán túl is mutató – tanulsága. *Ezek:*

1. A napközis tanulmányi munka alacsony hatékonyságának fő összetevői között – első helyen – a célok és a fő feladatok helytelen, téves értelmezése vagy rossz helyi kitűzése, ill. a célok megváltoztatása áll. E változatok kiindulási alapja és motívuma különböző. Mindegyik közös jegye azonban a célváltoztatás, céltorzítás. Ennek legáltalánosabb formája: a házi feladat-központúság, a házi feladatok maradéktalan és megfelelő (jó) elkészítése biztosításának kizárólagos céllá tétele (vagy válása).

2. A házi feladat-központúság – az indító motívumoktól függetlenül – a napközis tanulmányi munkát szükségszerűen zsákutcába tereli, ill. tartósan kényszerpályán tartja. Következménye, negatív eredménye: a napközis tanulók személyisége nem fejlődik elégségesen, ebből eredően (ill. mert!!!) nem tanulnak meg eredményesen és önállóan tanulni (esetenként már nem is akarnak). E veszteség a célváltoztatás, ill. a céltorzítás legnagyobb veszélye!

3. A célokkal való foglalkozásnak, a célok és a gyakorlat, ill. a célok és az eredmény szembesítésének nagyobb rangot és teret kell adnunk az iskolai nevelőmunka korszerűsítésében általában, a napközi otthoni nevelőmunkában pedig különösen. Így ez olyan jelentős szabályozóvá válhat, mely hatékonyan segíthet mind az eredményeknek a célokhoz való jobb közelítésében, mind a célok (feladatok) finomításában, szükségessé válható korrekciójában.

4. A célokkal való foglalkozásnak nagyobb teret kell adni a pedagógusképzésben is (szakmódszertanok), különösképpen pedig a továbbképzés keretében. Gyakorlati irányú csiszolást kívánnak ennek módszerei, eljárásai. Ugyanez vonatkozik a tanulásfogalomban megjelenő céltartalmakra, kibontásukra és – az életkornak és a tantárgyak sajátosságainak megfelelő – megközelítésükre is.

5. Fejleszteni, ill. erősíteni kell a napközis nevelőmunka elméletét, az elmélet és a gyakorlat (a napközi otthoni nevelőmunka) kölcsönkapcsolatát, az elméletnek e gyakorlat pozitív befolyásolására, alakítására kisugárzó hatását. Ma ez a hatás, ill. kölcsönkapcsolat – különböző okok, köztük az elmélet belső rendszertani gyengeségei és bizonytalanságai miatt is – elégtelen.

Ezzel összefüggésben újolag áttekintést kíván a napközi nevelőmunka egész elmélete, különösképpen pedig a napközi otthoni tanulmányi munka módszertana (célok-feladatok-tartalom-eszközök-módszerek jobb összerendezése).

6. A napközi nevelők teljes körére terjedően (s azon túlmutatóan is) el kell fogadtatni, ill. folyamatosan tudatosítani kell, hogy a napközi tanulmányi munkában (is) a cél, a fő feladat: a tanulók személyiségének, értelmi, érzelmi, erkölcsi erőinek, belső motívumainak fejlesztése (nem pedig a házi feladatok maradéktalan teljesítése, ill. ennek biztosítása). Ehhez hozzáteendő: a házi feladatok teljesítése nagyon fontos, *elementáris feladat*, de ez csak eszközi jellegű!

A továbbképzés lehetőségeit is felhasználva, fel kell oldani azt a látszólagos elmentmondást, hogy a személyiség fejlesztése érdekében eme eszközi jellegű tényező „feladat jellegű” tényezőként is megragadható (a cél- és eszközrendszer dialektikája). A részcélokat, ill. a célok elérését elősegítő feladatokat végcélként tekinteni azonban súlyos – a pedagógiai gyakorlatban nehezen korrigálható – tévedés.

Az iskolai – és benne a napközi otthoni tanulmányi munka korszerűsítése sok irányból, sőt egyszerre több irányból is történhet. Valós eredmények elérésében azonban csak akkor reménykedhetünk, ha ez – az igazi célnak megfelelően – a növekvő gyermek személyiségének fejlődésében, alakulásában, a maga és a társadalom javát szolgálva, mind harmonikusabban testet is ölt.

És a szembesítés – ebből az irányból is, a napközi otthoni tanulmányi munka terén is –, mindenképpen a kezdő lépések egyike, s aligha hiábavaló.

IRODALOM

- [1] Az általános iskolai egésznapos nevelési kísérletek összehasonlító elemzése, javaslat az egésznapos nevelés továbbfejlesztésének feladataira, OPI Nevelési Igazgatósága, Bp. 1981. dec. (Sokszorosított anyag)
- [2] Az általános iskolai nevelés és oktatás terve I. Főszerkesztő: Dr. Szebenyi Péter. Oktatási Minisztérium, Bp. 1978.
- [3] BAKONYI PÁL: Újra a nevelés céljáról I. „Pedagógiai Szemle”, 1980/4. 319–326. old.
- [4] BAKONYI PÁL: Újra a nevelés céljáról II. „Pedagógiai Szemle”, 1980/5. 398–406. old.
- [5] DR. EPERJESSY GÉZÁNÉ: Mire jó az egésznapos nevelés? Tankönyvkiadó, Budapest, 1981.
- [6] FÜLE SÁNDOR: Az iskolai napközi otthoni nevelőmunka fejlődése és perspektívái. „Tanulmányok a neveléstudományok köréből 1965” Akadémiai Kiadó, Budapest, 1966. 313–337. old.
- [7] GOLNHOFFER ERZSÉBET–M. NÁDASI MÁRIA: A tartalomelemzés lehetőségei a nevelés és oktatás tervének vizsgálatában. „Magyar Pedagógia”, 1982/2. 141–151. old.
- [8] IRÁNYELVEK a 114/1973. (M. K. 9.) MM. sz. utasítás végrehajtásához: A tananyag és a tanulók terhelésének csökkentése az általános iskolában (Megjegyzés: Hatályon kívül helyezve! – A továbbiakban lásd: 10. sz. alatti ÚTMUTATÓt, 39. old.!)
- [9] KERESZTY ZSUZSA: Bevezetés a napközi otthoni nevelőmunkába (Alapképző módszertani tanfolyam hallgatói számára) FPI 1978.
- [10] ÚTMUTATÓ az általános iskolai napközi otthonok számára. Szerkesztette: Dr. Zentay Jánosné, Oktatási Minisztérium Általános Iskolai Főosztálya, Bp. 1978.
- [11] ZALKA GYÖRGY: Az általános iskolai napközi otthon igazgatói irányítása. „Módszertani Közlemények”, 1982/3. 151–157. old.